

Розділ 1

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

CHAPTER 1

ACTUAL ISSUES OF THE HIGHER EDUCATION

УДК: 378.147:004-044.922

DOI: 10.31376/2410-0897-2022-1-48-10-17

ПЕРЕДУМОВИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Доброскок Ірина Іванівна

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійної освіти

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

e-mail: irina.dobroskok@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-3937-8428

Мельник Тарас Андрійович

аспірант кафедри професійної освіти

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

e-mail: tarac33@gmail.com

ORCID ID: 0000-0001-9429-4035

Динько Володимир Анатолійович

кандидат педагогічних наук, директор

ДПТНЗ «Бориспільський професійний ліцей»

e-mail: proflicey_borysp@ukr.net

ORCID ID: 0000-0001-6773-0540

У статті проаналізовано актуальні проблеми подальшої розбудови системи підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти в контексті викликів сьогодення. Визначено основні тенденції, їх вплив на поточну ситуацію на ринку праці, а також доцільність цифрової трансформації освітнього процесу майбутніх бакалаврів професійної освіти з урахуванням становлення цифрової економіки. Висвітлено взаємозв'язок між підготовкою кадрів для професійної освіти та спроможністю населення адаптуватися до змін, які зумовлені такими явищами, як глобалізація, старіння населення і високодинамічний розвиток економічних відносин. Висвітлено низку характерних ознак цифровізації, існування яких є логічним результатом переосмислення прогресивних практик. Означено цінність цифрової трансформації системи підготовки майбутніх бакалаврів професійного навчання.

***Ключові слова:** професійна освіта, професійна підготовка, бакалаври професійного навчання, цифровізація, трансформація освітнього середовища.*

Постановка проблеми. У вітчизняному освітньо-науковому дискурсі з кожним роком набувають усе більшої популярності міркування щодо необхідності кардинальної трансформації ландшафту вищої освіти. Ця видозміна продиктована значною кількістю аргументів, з-поміж яких варто виокремити значний ціннісно-технологічний розрив між актуальними потребами суспільства та інституційними спроможностями закладів вищої освіти (далі – ЗВО), який стосується не лише аспектів забезпечення якості підготовки, а й осучаснення освітнього середовища відповідно до кращих закордонних практик і розумінь, що являє собою член суспільства і активний учасник ринку праці нової формації. Без сумніву, запит на цифровізацію вищої освіти в наш час можна вважати одним із індикаторів готовності до змін, адже на відміну від минулих десятиліть, сьогодні важливість заходів, спрямованих на розбудову діджитал-середовища, є більш ніж очевидною не лише для прогресивної категорії здобувачів вищої освіти. Тож коло прихильників стратегії всеосяжної цифрової трансформації дедалі розширюється. Однак ЗВО як платформа для синергії внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів освітнього процесу за своєю сутністю не є сукупністю

однорідних механізмів, а радше виступає каталізатором соціально-економічних і культурно-ціннісних суспільних перетворень. Технічна оснащеність, цифрова грамотність меценатів і роботодавців з великого бізнесу, що частково формують політику інновацій в сфері ІТ, і представників академічної спільноти відрізняються здебільшого сфокусованістю на різних складових формування системи підготовки в межах відмінного понятійно-категорійного апарату, але при цьому наявність подібного плюралізму думок позитивно впливає на інтелектуально-творчий пошук, оскільки таким чином він стає багатовимірним. Академічні першоджерела термінів та норм за таких умов не є загрозою успішної модернізації ЗВО як інституції в сучасному світі, а радше потребують поетапної та виваженої адаптації до реалій нашого часу. Тому необхідно детальніше проаналізувати дієві світові практики у намаганні визначити місце підготовки майбутніх бакалаврів професійного навчання у сучасному висококонкурентному ринковому середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Явище цифрової трансформації в освіті проаналізовано в низці публікацій як зарубіжних (J. Schmidt, M. Tang, J. Stojanović, T. Chatwal, K. Kulkarni та ін.), так і вітчизняних дослідників (В. Биков, В. Бабаєв, І. Доброскок, Н. Морзе, О. Жерновникова, В. Сухонос та ін.). Зокрема, основоположні тенденції цифрової трансформації освіти висвітлено в роботах таких науковців, як Т. Новицька, С. Новицький та ін. Наукові розвідки в аспекті цифрової трансформації (діджиталізації) вищої освіти здійснювали Д. Лук'яненко, О. Барна, О. Буйницька, О. Сипченко, Л. Ляхочка та ін. Важливість цифрової стратегії як атрибуту освітнього середовища ЗВО, зокрема, входить до кола наукових інтересів О. Біличенко, Г. Алексєєвої, Л. Каштанової, А. Гуржія, О. Подденежного та ін. Концептуальні засади прогресивних підходів в 21 столітті осмислено дослідниками з Світового банку, Європейського банку реконструкції і розвитку, Всесвітнього економічного форуму та ін.

Метою статті є виявлення передумов цифровізації вищої освіти та умов забезпечення позитивного впливу на розбудову діджитал-середовища системи підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти.

Виклад основного матеріалу. Вища освіта як один із ключових чинників формування конкурентоспроможності людського капіталу є досить непересічним благом за своєю сутністю, оскільки вкрай складно достеменно визначити, хто отримує більшу вигоду від нього – індивід чи суспільство, галузь чи її представник, працівник чи роботодавець. Адже, з одного боку, набуття компетентностей є завданням і мотивацією конкретного здобувача вищої освіти, однак з іншого – випускник ОП проєктуватиме свій навчальний досвід на робоче середовище, таким чином змінюючи його. Відмінність системних змін структури підготовки педагогічних кадрів порівняно з майбутніми випускниками орієнтованих на бізнес-процеси ОП, полягає насамперед в тому, що кожен ЗВО має власну систему уявлень і принципів стосовно того, яким чином найкраще вдасться досягнути програмних результатів навчання; до того ж, за існуючих умов успішність підготовки педагогів навряд можна виміряти за допомогою економічних категорій. Утім навіть попри вичерпність аргументів на користь канонічних підходів у викладанні та організації освітнього процесу за методиками попередніх періодів, невідповідність освітнього середовища ритму життя та ціннісним орієнтирам сучасного суспільства призводить до зниження рівня конкурентоспроможності ЗВО. Під впливом сучасних змін, пов'язаних з розвитком ринку інформаційних технологій, цифровізація (діджиталізація) з кожним роком охоплює більше галузей і секторів економіки, адже пошуки шляхів підвищення продуктивності та ефективності є однією з передумов максимальної реалізації власного потенціалу. На думку колективу авторів на чолі з В. Куйбідою, «цифровізацію (digitalization) у широкому розумінні слід трактувати як процес впровадження цифрових технологій для вдосконалення життєдіяльності людини, суспільства і держави» [1]. Поняття цифровізації тісно пов'язане із цифровими компетентностями, набуття яких є однією із сучасних рис конкурентоспроможності, а отже, є сферою інтересів як державного сектору, так і приватного. Цифрова компетентність відповідно до Концепції розвитку цифрових компетентностей (схвалено Кабміном від 3 березня 2021 року) тлумачиться як «динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, інших особистих якостей у сфері інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність із використанням таких технологій». Очікувані результати Концепції охоплюють такі зміни: прискорення цифрової трансформації в Україні; значне підвищення рівня цифрових навичок та цифрових компетентностей

в суспільстві, рівня конкурентоспроможності держави, якості людського капіталу; створення індикаторів моніторингу стану розвитку цифрових навичок та цифрових компетентностей тощо [2]. Організація економічної співпраці і розвитку (ОЕСР) в аналітичних матеріалах під назвою «Trends Shaping Education 2019» описує діджиталізацію як використання цифрових технологій, даних та взаємозв'язку між ними задля утворення нових або ж зміни вже існуючих активностей [3]. Також зміст розділу «Digital Age(s)» містить актуальні запитання, пов'язані з осмисленням ролі освіти в процесі діджиталізації та цифрової залученості представників усіх вікових груп, одне з-поміж яких варто виокремити: професійна освіта та освіта дорослих забезпечує підготовку багатьох нинішніх і майбутніх працівників суспільства. Однак чи використовуються при цьому найсучасніші технології? Якщо ні, то який найкращий спосіб це змінити? Як зауважує О. Сипченко, цифровізацію всіх напрямків діяльності університету можна віднести до тактичних кроків в рамках загального прагнення до цифровізації вищої освіти [4]. Втім, окрім прагнення до розбудови існуючого механізму функціонування шляхом цифрової трансформації в межах ЗВО не має стати самоціллю, адже цифровізація більшою мірою пов'язана з формою, а не змістом. Проаналізуємо сучасні соціально-економічні та культурно-ціннісні зміни, відображення змісту та специфіки яких стане фундаментом для формування додаткових конкурентних переваг, з одного боку, системи підготовки майбутніх бакалаврів професійного навчання, з іншого – професійної освіти в цілому.

Глобалізація. Однією із загальновідомих базових переваг глобалізації є доступ до міжнародного ринку праці. Та не менш популярним в наш час є переміщення виробничих потужностей до країн, що розвиваються, в пошуках кваліфікованої робочої сили, найм якої передбачає відносно незначні витрати на фонд оплати праці (порівняно з працівниками з країн Центральної і Західної Європи). Тож унаслідок становлення і розвитку культури масового споживання за останні декілька десятиліть міграція капіталу стала важливим чинником забезпечення вдоволення попиту на товари і послуги, який продовжує зростати. В аспекті підготовки майбутніх бакалаврів професійного навчання це явище має значний вплив з двох причин: по-перше, значна кількість міжнародних компаній суттєво переосмислила ставлення до цінності диплому бакалаврського та магістерського рівнів вищої освіти, надаючи перевагу запрошенню в компанії, перш за все, індивідів, яким притаманні такі ключові вміння 21 століття як критичне мислення, креативність та робота в команді. Відповідно, випускник закладу професійної освіти за умов належної підготовки матиме рівні шанси долучитись до перспективного стартапу чи визнаного бренду на глобальному ринку з більш освіченим конкурентом. Однак робота в кращих компаніях світу передбачає більш вигідні фінансові умови насамперед через їхню технологічну зорієнтованість. Незалежно від обраної з-поміж пропонованих у вітчизняних ЗВО спеціалізацій за ОП (технологія виробів легкої промисловості, аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології, цифрові технології, транспорт) педагог навчатиме майбутніх учасників ринку праці, які матимуть незначні шанси лишатись осторонь цифровізації: обладнання в цих галузях стає автоматизованим; сировинні і товарні запаси обліковуються за допомогою технології Internet of Things (IoT – Інтернет речей), машини з метою уникнення зайвих витрат ресурсів оснащуються різноманітними датчиками, попередньо розрахованими траєкторіями руху та маршрутами пересування, а показники ефективності працівників стають більш вимірюваними завдяки Big Data (Великим даним). Саме тому перспектива кар'єрного зростання в більшості секторів зайнятості глобалізованого світу формує підґрунтя для цифрової трансформації підготовки майбутнього бакалавра професійної освіти, і є не лише атрибутом освітнього середовища ЗВО, а й вимогою забезпечення кадрів належної якості для різних галузей економіки.

Старіння населення. До основних наслідків та викликів старіння населення, зокрема, варто віднести зменшення продуктивності праці та зменшення частки економічно активного населення [5]. Як зазначає О. Кваша «характерною особливістю національного ринку праці за період з 2010 по 2017 роки є значне падіння чисельності економічно активного населення у віці 15–70 років відповідно з 20 894,1 тис. осіб до 17 854,4 тис. осіб. Особливо глибоке падіння рівня економічної активності спостерігалось у 2014 в порівнянні з 2013 роком – з 64,9% до 62,4%» [6]. Ці соціально-демографічні зміни безпосередньо впливають і на професійну підготовку. Оскільки продуктивність за відсутності трудових ресурсів молодшого покоління падатиме, виникає запит на кібернетизацію та модернізацію робочих місць: все більшим попитом користуватимуться вакансії, пов'язані з

контролем за виробничими лініями та сервісним обслуговуванням спроектованих систем, що передбачає достатній рівень цифрової культури для попереднього відбору на посаду, навіть попри наявні вимоги щодо короткострокового навчання або стажування. Оскільки старіння населення як феномен виникає внаслідок зменшення народжуваності та зростання очікуваної тривалості життя, виникає і й попит на суспільні послуги, пов'язані з доглядом та комфортним життям літніх людей. Однак ці послуги, як показує досвід багатьох економічно розвинених країн, навряд будуть обмежуватись лише медичним доглядом і формуванням додаткових логістичних ланцюжків доставки товарів і послуг. Концепція «активного старіння» (active ageing) існує вже досить давно, вперше її тлумачення було висвітлено в буклеті ВООЗ ще у 2002 році, і сутність її полягає в оптимізації можливостей, пов'язаних зі здоров'ям, залученістю та безпекою в аспекті покращення життя літніх людей [7]. Зокрема, ця концепція охоплює постійну економічну і соціальну участь у житті суспільства, і незалежно від того, чи мають люди старшого віку бути безпосередніми учасниками ринку праці, важливою є наявність підтримки, за якою вони можуть звернутися в разі необхідності. До різновидів соціальної інтеграції можна віднести менторство, проведення майстер-класів, виконання обов'язків почесного радника в організації/інституції тощо. Таку підтримку, в тому числі, зможуть надавати і студенти, яких навчатимуть майбутні бакалаври професійної освіти, спеціалізація яких пов'язана з цифровими технологіями, оскільки вікові особливості можуть знижувати мобільність, і навіть попри наявну можливість офлайн-взаємодії не варто забувати про те, що необхідні створення демонстраційних матеріалів та користування пристроями відтворення потребує належного рівня цифрової обізнаності. Тому діджиталізація процесу їх підготовки потребує чіткого розуміння рамок дослідження цієї проблеми вже сьогодні.

Високодинамічний розвиток економічних відносин. Незважаючи на поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, яка суттєво знизила показники економічної активності у світі, особливо у період 2019-2020 рр., Європейський банк реконструкції і розвитку очікує зростання вітчизняної економіки на 3,5% у наступних роках – 2021 і 2022 відповідно [8]. Це дає підстави вважати, що відкладений попит часів першої та другої хвиль пандемії стане драйвером поступового відновлення споживання. Утім коронавірусна криза відіграє вагомий роль в пошуку цифрових рішень актуальних проблем, а також суттєво інтенсифікує процес цифрової трансформації як окремо взятих компаній, так галузей в цілому. Поточна ситуація наочно демонструє, з одного боку, невизначеність часу, в якому ми живемо, з іншого – вказує на відносну стійкість світового економічного порядку. Не існує жодних передумов вважати поточну кризу останньою навіть у перспективі наступних 20-30 років. Подібна непередбачуваність заангажує вже заздалегідь думати про варіативність кар'єрної траєкторії, оскільки вкрай важко сформулювати точні прогнози щодо зникнення певних професій, а стрімкий розвиток інформаційних технологій стає справжнім викликом навіть для фахівців цієї сфери. Утім пандемія COVID-19 змусила переглянути ставлення до цифрового потенціалу людської взаємодії. Вимушена й значною мірою невідповідна цифровізація зокрема, й освітньої системи остаточно поставила під сумнів мінімальну технологічну збагаченість процесу навчання. По-перше, онлайн-сервіси та додатки стали плацдармом для нових проявів педагогічної креативності, а по-друге - тимчасовий безальтернативний перехід на дистанційну форму навчання як непересічне явище зумовив активізацію педагогічних пошуків в аспекті онлайн-викладання, яке значною мірою відрізняється від організації занять офлайн. Можемо відзначити й вигоду цифровізації в більш тривалій перспективі. Заходи, спрямовані на підвищення рівня цифрових компетентностей майбутніх педагогів професійного навчання, покликані зменшити витрати на перепідготовку кадрів ринку праці, адже сьогодні навіть компанії, що представляють промислову галузь, здебільшого внаслідок впровадження інновацій слід вважати цифровими. Таким чином, постійне збільшення присутності цифрових атрибутів у навчанні цих фахівців може стати альтернативою додатковим витратам часу на здобуття необхідних знань і навичок згодом. Як зазначає автор доповіді «Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти» Центру Разумкова О. Пищуліна, існування середовища цифрової економіки не зводиться до ототожнення окремих галузей чи ІТ-компаній, які слід вважати цифровими. Вона додає, що «це, перш за все, існуюча економіка – УСІ традиційні галузі та компанії (обробна промисловість, сільське господарство, будівництво, транспорт тощо), які під впливом цифрової трансформації за рахунок технологічної еволюції революціонізують свої виробничі та бізнес-процеси та отримують нові можливості для зростання продуктивності та ефективності

основного (наявного) бізнесу» [9]. Відповідно, підготовка педагогів для професійного навчання має здійснюватись із урахуванням масштабності явища цифрового перетворення.

Рис. 1. Соціально-економічні виклики, які зумовлюють цифрову трансформацію процесу підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти

Успішна цифрова трансформація процесу підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти залежить насамперед від послідовності та злагодженості роботи за цим напрямом студентів, викладачів, адміністративного персоналу і топ-менеджменту ЗВО, тому доцільно проаналізувати потенціал створення дорожньої карти або стратегії.

Підхід, що стосується розроблення стратегії цифрової трансформації процесу підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти, потребує більш повного висвітлення. Основною перевагою стратегічного планування цифрової трансформації процесу навчання є збільшення вірогідності досягнення бажаної мети: заплановані заходи, послідовність яких було означено заздалегідь, створюють проєктні рамки, завдяки чому зусилля та ресурси не розсіюються, а подальші управлінські рішення ґрунтуються на попередніх проміжних результатах. Стратегія дозволяє відстежувати прогрес і уникати дублювання процесів. Іншою сильною стороною наявності стратегії можна вважати більш виважене ставлення до формулювання цілей. У ході роботи над стратегією важливо ставити запитання на кшталт «Який із наявних атрибутів освітнього процесу майбутніх бакалаврів професійної освіти потребує цифрової трансформації в першу чергу? Результати яких аналітичних досліджень та/або колективних обговорень вказують на це?», «Чи пропонувалась ідея щодо цифровізації раніше? Що стало підґрунтям для таких намірів?», «Яким чином цифрова трансформація процесу підготовки сприятиме формуванню компетентностей та досягненню програмних результатів навчання?», «Чого прагнемо більше: унікальної трансформації з метою формування додаткових конкурентних переваг порівняно з іншими ОП або збільшення функціонального різноманіття апаратної та програмної складових навчання вже відомими і популярними шляхами?» тощо. Більшість стратегій містить також місію, візію і цінності – ці ідеологічні компоненти дозволяють встановити місце цієї видозміни в загальній концепції діяльності закладу, зафіксувати професійні та моральні орієнтири, які мають стати чинником мотивації до спільних дій залучених осіб. Але цифрова трансформація попри те, що є популярним вектором модернізації вітчизняних університетів, не є єдиним завданням, яке потребує негайного вирішення. Існують й інші виклики, від яких значною мірою залежить перспектива існування й розвитку ЗВО: інтернаціоналізація освітнього процесу, активізація науково-дослідницької роботи з метою залучення додаткового фінансування та інші, що зумовлює потребу в розробці щонайменше 3–4 додаткових стратегій. Аналогічною є й ситуація на рівні кафедри/факультету. Отримана в підсумку кількість показників, метрик, аналітичних матеріалів та міжпроєктних сфер відповідальності може значною мірою забюрократизувати та сповільнити роботу.

Сукупність заходів, орієнтованих на цифрову трансформацію конкретного процесу підготовки педагогічних кадрів, має, зокрема, враховувати такі спроможності ЗВО:

Організаційні. Незважаючи на актуальність цифрової модернізації освітнього процесу в наш час, потрібно враховувати й інші завдання, які заклад ставить перед собою з погляду довгострокового розвитку: сюди відноситься і міжнародне партнерство, зміна ціннісних орієнтирів, акцент на дослідницькому потенціалі академічної спільноти, пошук опцій розбудови мережі інноваційних лабораторій для підтримки стартапів тощо. Тож цифровізація має здійснюватись на засадах варіативності та узгодженості з роботою над іншими проєктами.

Фінансові. Попри відносну доступність апаратного та програмного забезпечення, а також підписок на користування онлайн-сервісами, цифрова трансформація потребує фінансових ресурсів. Також варто додати, що значна частина витрат коштів за більшістю позицій регулюється законодавством, а заклади обмежені в можливостях щодо отримання позик [9].

Кадрові. Людський ресурс закладу має бути достатнім не лише для впровадження конкретних цифрових розробок в навчання, а й для супроводу викладачів та студентів в ході освітнього процесу; слід враховувати також і спроможність адміністративних підрозділів закладу за потреби організувати додаткові навчання; здійснювати інші інформаційно-просвітницькі заходи та закріплювати набуті знання і досвід за допомогою розробки методичних рекомендацій, періодичних онлайн-опитувань тощо.

Висновки. Підготовка високопрофесійних педагогічних працівників є важливою умовою досягнення сталого економічного розвитку. З кожним роком поріг професійних очікувань з боку роботодавців, які здатні запропонувати належні фінансові умови, непомірно зростає. Незалежно від обраної галузі, в якій представники молодого покоління вирішують будувати власне професійне майбутнє, всі сектори економіки гостріше відчуватимуть потребу в цифровізації. Цифрова трансформація є рушійною силою суспільних змін, адже всі ключові тренди ХХІ століття вказують на її цінність та актуалізують інтелектуально-творчі пошуки за цим напрямом. І саме від цифрової зорієнтованості підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти значною мірою залежить забезпечення ринку праці спроможними реалізувати себе і досягати поставлених корпоративних цілей кадрами.

Список використаної літератури

1. Куйбіда В., Карпенко О., Наместнік В. Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Державне управління.* 2018. № 1. С. 5–10.
2. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р.
3. Trends Shaping Education. *OECD Publishing, Paris.* 2019. URL: https://doi.org/10.1787/trends_edu-2019-en (дата звернення: 29.11.2021).
4. Сипченко О. Цифровізація вищої освіти як важлива вимога часу. *Розвиток освітніх систем в умовах Євроінтеграційних трансформацій*: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. Чернівці: ЧНУ, 2021. С. 276–281.
5. Україна старіє: головні виклики для ринку праці. *Конкурент*: веб-сайт. URL: <https://konkurent.ua> (дата звернення: 29.11.2021).
6. Кваша О. Ринок праці в Україні: аналіз сучасного стану та перспективи розвитку. *Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці.* 2018. Вип. 22. С. 1074–1079.
7. World Health Organization. Active ageing: A policy framework. No. WHO/NMH/NPH/02.8. Geneva, 2002. 59 P.
8. The Regional Economic Prospects report by the European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). URL: <https://www.ebrd.com/new-ebd-forecast-sees-ukr-recovery-gaining-traction> (дата звернення: 29.11.2021).
9. Піщуліна О. Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти. Центр Разумкова. Київ: Заповіт, 2020. 274 с.
10. Стратегія розвитку вищої освіти України на 2021–2031 роки: розроблено на виконання Указу Президента України «Про вдосконалення вищої освіти в Україні» від 3 липн. 2020 р. № 210/2020 та відповідних доручень Прем'єр-міністра України від 12 черв. 2020 р. № 23502/2/1-20 та від 13 червн. 2020 р. № 23502/3/1-20.

DIGITAL TRANSFORMATION OF THE TRAINING SYSTEM FOR FUTURE OF BACHELORS OF VOCATIONAL EDUCATION

Dobroskok Iryna

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Head of the Department of Vocational Education
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav

Melnyk Taras

Postgraduate Student at the Department of Vocational Education
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav

Dynko Volodymyr

Candidate of Pedagogical Sciences, Director of the State Vocational Technical Educational Institution
«Boryspil Vocational Lyceum»

Introduction. Education today is closely connected with many factors that increase level of social well-being. These factors are personal growth, social cohesion, equality of opportunity, and many others. This article examines the most influential socio-economic changes (globalization, population ageing, highly dynamic development of economic relations), which form the content of the expected digital transformation of the training system for future bachelors of vocational education. Relevant scientific researches of both, Ukrainian and foreign authors in this field, has been studied.

Purpose of the article is to conduct theoretical analysis of the digital transformation value of the process of future bachelors of vocational education training in conditions of current social trends.

Methods. Deduction, inverse analysis and structural modeling were used.

Results of the study indicate the comprehensiveness of the described factors of digital transformation, their inevitability, and hence the importance of prior understanding of the ways to modernize the process of future bachelors of vocational education training according to the modern rhythm of life.

Originality is to identify a number of capabilities of higher education institutions that should be taken into account when developing a digitalization strategy (organizational, financial, personnel), as well as theoretical analysis of the impact of professional teachers' training quality on the development of society in future. The strengths and weaknesses of the digital transformation strategy at the level of higher education institutions are also analyzed. It is proposed to take a different view on the process of economy digitalization through the development of digital skills and competencies of teachers who represent the potential of the employment market.

Conclusion. The complex nature of the digital transformation, which comprises all sectors of the economy, indicates the objective need to engage in these changes. Modernization of the training system for future bachelors of vocational education together with socio-economic and cultural manifestations of globalization, population ageing, highly dynamic development of economic relations are the relevant answer to the requests related to the labor market needs and the ability to integrate staff into the digital environment in the course of further professional careers.

Key words: vocational education, vocational training, digitalization, transformation of the educational environment.

References

1. Kujbida, V., Karpenko, O., & Namestnik, V. (2018). Cyfrove vrjaduvannja v Ukrajinі: bazovi definiciji ponjatijno-katehgorialjnogho aparatu [Digital governance in Ukraine: basic definitions of the conceptual categorical apparatus]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnogo upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy – Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*, (1), 5-10. [in Ukrainian].
2. Rozporjadzhennja pro skhvalennja Konceptiji rozvytku cyfrovyykh kompetentnostej ta zatverdzhennja planu zakhodiv z jiji realizaciji [On approval of the Concept of digital competencies development and approval of the action plan for its implementation]. (Orders of the Cabinet of Ministers of Ukraine). № 167-p. (2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-p#Text> [in Ukrainian].
3. *Organisation for Economic Cooperation and Development*. (2019). Trends Shaping Education. Paris: OECD Publishing. [in English].
4. Syphenko, O. (2021). Tsyfrovizatsiia vyshchoi osvity yak vazhlyva vymoha chasu [Digitization of higher education as an important requirement of the time]. Rozvytok osvitnikh system v umovakh Yevrointehratsiinykh transformatsii – Development of educational systems in the conditions of European integration transformations: *coll. materials of the International Scientific and Practical Conf.* (pp. 276-281). 2021, Chernivtsi, Ukraine: ChNU. [in Ukrainian].
5. Ukraina stariie: holovni vyklyky dlia rynku pratsi [Ukraine is aging: the main challenges for the labor market]. (n.d.). *konkurent.ua*. Retrieved from: <https://konkurent.ua>. [in Ukrainian].

6. Kvasha, O. (2018). Rynok pratsi v Ukraini: analiz suchasnoho stanu ta perspektyvy rozvytku [Labor market in Ukraine: analysis of the current state and prospects]. *Matematychni metody, modeli ta informatsiini tekhnolohii v ekonomitsi – Mathematical methods, models and information technologies in economics*, (22), 1074–1079. [in Ukrainian].
7. *World Health Organization*. (2002). Active ageing: A policy framework. No. WHO/NMH/NPH/02.8. Geneva. [in English].
8. *European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)*. (2021). The Regional Economic Prospects report. Retrieved from <https://www.ebrd.com/new-ebrd-forecast-sees-ukr-recovery-gaining-traction>. [in English].
9. Pishchulina, O. (2020). Tsyfrova ekonomika: trendy, ryzyky ta sotsialni determinanty [Digital economy: trends, risks and social determinants]. *Tsentr Razumkova – Razumkov Center*. Kyiv: Testament. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf [in Ukrainian].
10. *Stratehiia rozvytku vyshchoi osvity Ukrainy na 2021-2031 roky [Strategy for the Development of Higher Education of Ukraine for 2021-2031]*. (2020). Kyiv: Ministry of Education and Science of Ukraine. URL: <https://reform.org.ua>. [in Ukrainian].

Отримано редакцією 10.02.2022 р.

УДК 378.091.313:364-051

DOI: 10.31376/2410-0897-2022-1-48-17-26

МЕТОДИКА РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Волкова Наталія Павлівна

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи
Університет імені Альфреда Нобеля
e-mail: npvolkova@duan.edu.ua
ORCID ID: 0000-0003-1258-7251
Researcher ID: AAG-4207-2020
Scopus-Author ID: 57204968168

Лаврентьєва Олена Олександрівна

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи
Університет імені Альфреда Нобеля
e-mail: lavrenteva.o@duan.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-0609-5894
Researcher ID: ABD-1117-2021
Scopus-Author ID: 57211133873

У статті висвітлено провідні тенденції в запровадженні міждисциплінарного підходу до професійної підготовки майбутніх соціальних працівників. Подано трактування сутності міждисциплінарних зв'язків, схарактеризовано методологічну, освітню, розвивальну, виховну й конструктивну функції в процесі їх запровадження; надано змістову характеристику й визначено специфіку кросдисциплінарного, мультидисциплінарного й трансдисциплінарного рівнів імплементації міждисциплінарних зв'язків у навчально-професійну діяльність студентів. Показано наявні класифікації й типології міждисциплінарних зв'язків з огляду на специфіку професійної підготовки майбутніх соціальних працівників; розкрито роль методів, прийомів, технологій і форм організації навчальної діяльності студентів міждисциплінарного рівня у формуванні поліфункціонального, професійно мобільного й конкурентоздатного фахівця для сфери соціальної роботи.

Ключові слова: міждисциплінарний підхід, міждисциплінарні зв'язки, система професійної підготовки соціальних працівників, міждисциплінарна взаємодія у сфері соціальної роботи, методика викладання.

Постановка проблеми. Вирішальна роль у підвищенні продуктивності професійної підготовки фахівця з вищою освітою належить цілеспрямованому відбору й удосконаленню змісту освітньо-професійних програм, результативність яких можлива за умови тісної взаємної співвіднесеної координації всіх включених до неї освітніх компонентів. Іншими словами, підготовка конкурентоздатного фахівця може бути досягнута у разі систематичної й планової реалізації міждисциплінарних зв'язків, що відображають реально існуючі взаємостосунки між явищами та процесами в предметній області майбутньої професії. Такий підхід до побудови освітньої діяльності сприяє оптимальному розвитку діалектичного мислення студентів, формуванню в них наукового світогляду, цілісних поглядів і переконань, що становлять зміст інтегральної професійної компетентності майбутніх фахівців.